

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΕΩΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ
ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΟΜΟΣ 25 (1970)

ΜΕΡΟΣ Β' 2—ΧΡΟΝΙΚΑ

ΑΘΗΝΑΙ, 1973

δύο ίσταμένων κατ' ἐνώπιον μορφῶν (Πίν. 327 δ), ὕψ. 0,64, πλ. 0,47 μ. 3ου μ.Χ. αί.

ΔΕΣΚΑΤΗ - ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ - ΚΕΝΤΡΟΝ - ΣΠΗΛΑΙΟΝ

Ἐπραγματοποιήθη περιοδεία εἰς τὴν ὡς ἄνω περιοχὴν, προκειμένου νὰ ἐπισημανθοῦν λείψανα ἀρχαίων κτηρίων καὶ νὰ ἐξετασθοῦν εὐρεθεῖσαι ἀρχαιότητες.

ΑΙΚ. ΡΩΜΙΟΠΟΥΛΟΥ
ΙΩ. ΤΟΥΡΑΤΣΟΓΛΟΥ

*

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΒΕΡΓΙΝΗΣ

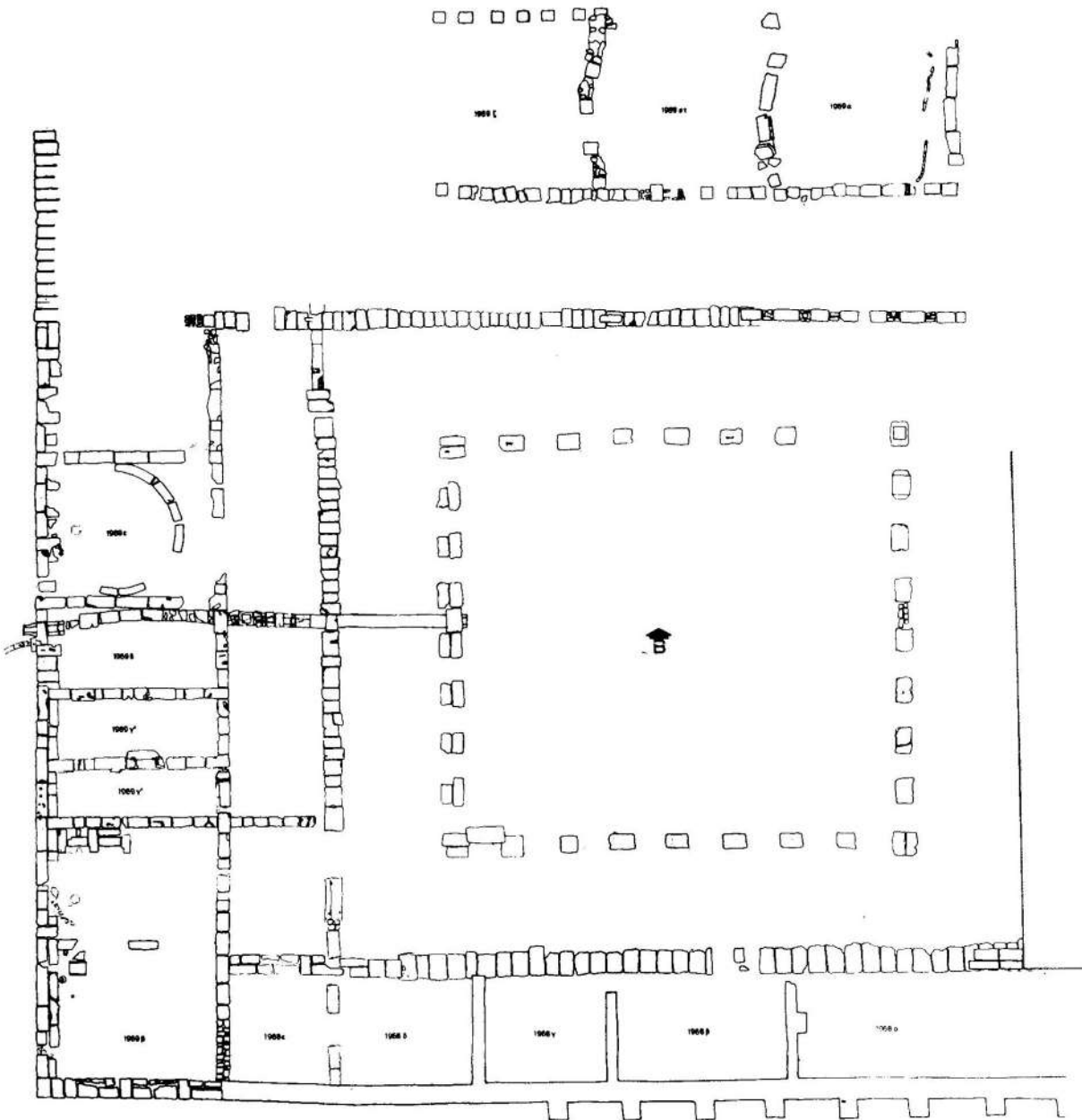
Διὰ τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἔτους 1969 ἀπεκαλύφθη σχεδὸν πλήρως τὸ νέον κτηριακὸν συγκρότημα πρὸς Δ. τοῦ ἀνακτόρου (Σχέδ. 1), τὸ ὁποῖον εἰς τὴν προηγουμένην ἔκθεσιν (ΑΔ 24 (1969): Χρονικά, σ. 336 κ. ἐ.) ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἐπέκτασις τοῦ ἀνακτόρου. Ἡ ἀνασκαφή¹ ἐγένετο πρὸς δύο κατευθύνσεις: εἰς μὲν τὸ Β. τμήμα ἐξ Α. πρὸς Δ., εἰς δὲ τὸ Ν. ἐκ Ν. πρὸς Β.

Κατ' ἀρχὴν, ἔπρεπε νὰ ἀπομακρυνθοῦν μεγάλοι ὄγκοι χωμάτων καὶ ἐκ τῆς φυσικῆς ἐπιχώσεως, τῆς ὁποίας τὸ ὕψος ἦτο σημαντικὸν λόγῳ τοῦ ἐπικλινούσας τοῦ ἐδάφους, καὶ ἐκ τῶν ἀπορριμμάτων τῶν παλαιότερων ἀνασκαφῶν, τὰ ὁποία ἐσωρεύθησαν ἐκεῖ, διότι οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ προβλέψῃ τὴν ὄψιν αὐτὴν ἀποκάλυψιν μιᾶς νέας οἰκίας.

Ὁ χώρος ἐσωτερικῶς τῆς ΝΑ. γωνίας καὶ πρὸς Δ. τοῦ δωματίου 1968 ε (11 × 7 μ.) ἐχαρακτηρίσθη διὰ τῶν στοιχείων 1969 β. Ἐντὸς αὐτοῦ εὐρέθη στρώμα τεθραυσμένων κεράμων τύπου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον λακωνικοῦ (Πίν. 328). Κάτωθεν αὐτοῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν 5,50 μ. περίπου ἀπὸ τὸν Ν. τοῖχον, διεπιστώθησαν δύο λίθοι (κατὰ χώραν), ὁ εἰς παρὰ τὸν Δ. τοῖχον, ὁ ἕτερος εἰς τὸ μέσον περίπου τοῦ χώρου καὶ εἰς τὴν αὐτὴν εὐθεῖαν μετὰ τοῦ πρώτου. Εἶναι σαφές, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ διαχωριστικοῦ τοίχου (τοῦλάχιστον ἀρχικῶς), δεδομένου ὅτι ὁ παρὰ τὸν Δ. τοῖχον λίθος ἐφάπτεται ἀπλῶς αὐτοῦ. Ἴσως ἔχομεν εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τὰς βάσεις δοκῶν, ἀπαραιτήτων διὰ τὴν στήριξιν τῆς στέγης τοῦ μεγάλου αὐτοῦ χώρου. Παρὰ τὴν ΒΔ. γωνίαν εὐρέθη ἡ ὑποθεμελίωσις

1. Εἰς τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ 1969 συμμετέσχον ὡς βοηθοὶ καὶ ἄμεσοι ἐπόπται ὁ Ἐπιμελητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Δ. Παντερμαλῆς καὶ αἱ βοηθοὶ δδ. Α. Μιχαηλίδου καὶ Στ. Δρούγου, παρηκολούθησαν δὲ αὐτὴν πολλοὶ φοιτηταὶ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ τμήματος, ἐνισχυθέντες πρὸς τοῦτο ἐκ τοῦ σχετικοῦ κονδυλίου τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

ἐπιμήκουσ κατασκευάσματος. Αὕτη συνίσταται ἐκ τριῶν καθέτως πρὸς τὸν Β. τοῖχον τοῦ χώρου τοποθετημένων ἐπιμήκων λίθων, ἐχόντων περίπου ἓν κατατομῆ τὴν μορφήν ἀπλῶν γέισων, καὶ εἰς δύο ἐγκαρσίως τοποθετημένους λίθους, οἵτινες συνδέουν τοὺς προαναφερθέντας. Ὅπισθεν αὐτῶν εἶναι τοποθετημένοι ἕτεροι δύο λίθοι, ὁ εἰς καθέτως καὶ ὁ ἕτερος παραλλήλως πρὸς τοὺς ἐγκαρσίους. Δὲν δύναται νὰ εἴπῃ τις, ἂν πρόκειται ἐδῶ περὶ στηριγμάτων τραπέζης ἢ ἄλλου τινὸς κατασκευάσματος. Περαιτέρω σώζεται τμήμα τοῦ δαπέδου, ἀποτελούμενον ἐξ ἐνὸς στρώματος κροκαλοπαγῶν λίθων καὶ ἐξ ἐνὸς ψηφιδωτοῦ με μελανὰς καὶ ἐρυθράς ψηφίδας ἐντὸς τοῦ κονιάματος. Εἰς ἓν σημεῖον ἐπὶ τοῦ Δ. τοίχου παρετηρήθησαν ὑπολείμματα ἐπιχρίσματος. Ἄξια μνείας εἶναι καὶ τὰ τεμάχια πηλίνης πυέλου, τὰ εὐρεθέντα εἰς τὸν αὐτὸν χώρον, ὡς καὶ ἡ ὑπαρξίς μιᾶς ὀπῆς ἐντὸς τοῦ δαπέδου (διαμ. 0,22 μ.), ὅπου πιθανῶς ἦτο τοποθετημένος ὁ ἀμφορεύς, τοῦ ὁποίου τεμάχια ὑπῆρχον ἐντὸς αὐτῆς. Πλησίον τοῦ κτίσματος τοῦ χαρακτηρισθέντος ὡς «τραπέζης», εὐρέθησαν σιδηρὰ τεμάχια, φέροντα ἴχνη ἐπιστρώσεως ἐκ χρυσοῦ. Πρὸς Ν. τῶν ἐγκαρσίων λίθων - στηριγμάτων καὶ παρὰ τὸν Δ. τοῖχον, ὑπῆρχεν ἐντὸς τοῦ δαπέδου ἐνσωματωμένον τὸ κάτω ἡμισυ ἀγγείου οἰκιακῆς χρήσεως (διαμ. 0,30 μ.). Παρ' αὐτὸ εὐρέθησαν: μελαμβωφές πινάκιον, ὑποστατὸν καὶ ἀγνῶθες διαφόρων μεγεθῶν (0,10, 0,085 καὶ 0,065 μ.). Παραπλεύρως - ἤλθεν εἰς φῶς μία ἀκεραία κέραμος (στρωτήρ κορινθιακοῦ τύπου), κάτωθεν δὲ αὐτῆς ἀπνηθρακωμένα ξύλα, ὄστὰ καὶ θραύσματα λακωνικῶν κεράμων. Πλησίον τῆς κεράμου ὑπῆρχον σιδηροῦν ἐγχειρίδιον (μῆκ. 0,275 μ.) καὶ σιδηροῦς πέλεκυς (διαστ. 0,13 × 0,06 μ.), ὡς καὶ ἴχνη πυρᾶς καὶ τέφρα. Ἐντὸς ἐσοχῆς, κατὰ τὰ φαινόμενα ὄχι τυχαίως, εἰς τὸν Δ. τοῖχον (διαστ. 0,42 × 0,46 μ.), εὐρέθησαν δύο αἰχμαὶ δόρατος, πινάκιον, ὄστρακον μελαμβωφούς κύαθου μετὰ καρδιοσχήμου κοσμήματος, τεμάχιον εἰδωλίου γυναικείας μορφῆς, ἀγνύς, ἑκατὸν τέσσαρα ὄστρακα καὶ δύο κοχλίας. Γενικῶς, διεπιστώθησαν ἴχνη πυρᾶς καὶ τέφρα εἰς πολλὰ σημεῖα τοῦ χώρου 1969 β. Τὰ ὄστρακα προέρχονται ἐξ ἀγγείων τοῦ εἶδους τῆς «δυτικῆς κλιτύος», μερικὰ εἶναι μελαμβωφῆ καὶ ἄλλα ἐρυθρόχροα καὶ κοινά. Ἐπίσης εὐρέθησαν ὄστρακα τῶν λεγομένων μεγαρικῶν σκύφων. Ἰκανὸς ἀριθμὸς ἤλων, ἀπλῶν καὶ ἀτρακτοειδῶν, ὑπῆρχεν εἰς τὸ στρώμα τῆς καταστροφῆς. Ἐκ τῶν μεταλλίνων εὐρημάτων ἔχομεν μίαν χαλκὴν ἐφηλίδα,

Σχέδ. 1. Βεργίνα. Κάτωπις τής ἀποκαλυφθείσης κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς 1968/1969 νέας οἰκίας

την λαβήν χαλκού ἀγγείου καὶ δύο νομίσματα. Τὸ ἐν εὐρέθῃ παρὰ τὸν Ν. τοῖχον καὶ φέρει: Α'. Ἀνδρικήν κεφαλὴν, Β'. Ἰπέα· τὸ ἄλλο εἶναι ἰσχυρῶς κατιωμένον. Τέλος, πρέπει νὰ ἀναφερθῆ ὅτι ἄφθονα ὄστᾶ ζώων ὑπῆρχον διασπαρμένα εἰς πολλὰ σημεῖα τοῦ ἐν λόγῳ χώρου. Τὸ δωμάτιον 1969 β ἠὲ λίζετο, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὡς δεικνύει ἐν ἄνοιγμα εἰς τὸν Α. τοῖχον, διὰ τοῦ χώρου τοῦ εὐρισκομένου ὀπισθεν τῆς δυτικῆς στοᾶς.

Ὁ στενὸς καὶ ἐπιμήκης χώρος 1969 γ1 (διαστ. $2 \times 6.75 \mu.$) (Πί ν. 329 α) πρὸς Β. τοῦ 1969 β, ἦτο ἐστεγασμένος διὰ λακωνικῶν κεράμων. Τὰ ἀνευρεθέντα ὄστρακα προέρχονται ἐκ μελαμβαφῶν ἀγγείων καλῆς ποιότητος, ὡς καὶ ἐξ ἄλλων φαιοχρῶμων καὶ κοινῶν. Εὐρέθῃ καὶ λαιμὸς ἀγγείων τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας. Ἐκ τῶν μεταλλίνων εὐρημάτων εἶχομεν ἀρκετοὺς ἦλους ἀπλοῦς καὶ ἀτρακτοειδεῖς, ὡς καὶ δύο χαλκᾶ νομίσματα. Ἐξ αὐτῶν τὸ ἐν φέρει εἰς τὴν Α' ὄψιν ἀσπίδα κοσμουμένην δι' ἡμικυκλίων, εἰς δὲ τὴν Β' περικεφαλαίαν καὶ τὸ γράμμα Σ· τὸ ἄλλο νόμισμα εἶναι ἰσχυρῶς κατιωμένον. Τὸ δωμάτιον τοῦτο ἠὲ λίζετο, ὡς δεικνύει τὸ ἐκ δευτέρας χρήσεως κατώφλιον τοῦ ἐκ παρολίθου (χρησίου ἀνοίγματος $1.11 \mu.$), διὰ τοῦ χώρου τοῦ εὐρισκομένου ὀπισθεν τῆς δυτικῆς στοᾶς τῆς αὐλῆς.

Ἐν ἄλλο πώρινον κατώφλιον (χρησίου ἀνοίγματος $0.92 \mu.$), εἰς τὸ μέσον περιπέου τοῦ Β. τοίχου τοῦ ἰδίου δωματίου, ὀδηγεῖ εἰς τὸν χώρον 1969 γ2, ὅστις εἶναι μόλις κατὰ $0.50 \mu.$ εὐρύτερος (Πί ν. 329 β). Τὸ μωσαϊκὸν δάπεδον ἀποτελεῖται ἐκ μελανῶν χαλίκων. Κάτωθεν τοῦ στρώματος τῶν κεράμων εὐρέθησαν πολλοὶ ἦλοι ἀπλοῖ καὶ ἀτρακτοειδεῖς, δύο ἐφηλίδες, εἰς χαλκοῦς δακτύλιος καὶ ἰσχυρῶς κατιωμένον χαλκοῦν νόμισμα. Ἐπίσης ἦλθον εἰς φῶς ὄστρακα ἀγγείων τοῦ εἶδους τῆς «δυτικῆς κλιτύος», ἄλλα φαιόχροα καὶ κοινά, ὡς καὶ μία ζωόμορφος λαβὴ ἀγγείου. Τέλος, εὐρέθησαν καὶ ὄστᾶ ζώων. Εἶναι δύσκολον νὰ ἐρμηνευθῆ ἢ χρησὶς τῶν δωματίων τούτων, τὰ ὅποια εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον νὰ θεωρηθοῦν ὡς χώροι διαμονῆς, λόγῳ τῆς στενότητός των. Δὲν εἶναι δυνατόν ἐπίσης νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἀποθήκη καὶ λόγῳ τῆς καλῆς κατασκευῆς (κατώφλια, ἐφηλίδες, μωσαϊκὸν δάπεδον). Μετ' ἐπιφυλάξεως θὰ ἔλεγε κανεὶς, ὅτι πρόκειται διὰ κλιμακοστάσιον μετὰ τοῦ προθαλάμου του.

Τὸ μωσαϊκὸν δάπεδον τοῦ χώρου 1969 δ, κειμένου πρὸς Β. τοῦ 1969 γ2, ἐκαλύπτετο ὑπὸ στρώματος λακωνικῶν κεράμων καὶ σωροῦ λίθων (Πί ν. 330 α). Ὑπὸ τὸ δάπεδον διήρχε-

το ἀποχετευτικὸς ἀγωγὸς μὲ κατεύθυνσιν ἐξ Α. πρὸς Δ. (περὶ αὐτοῦ βλ. κατωτ. σ. 394). Ἐκ τῶν εὐρημάτων ἀναφέρομεν τεμάχιον ἐκ μαρμάρου ἀετωματικῆς μορφῆς, μήκ. $0.20 \mu.$ καὶ μεγ. ὕψ. $0.17 \mu.$, τὸ ἦμισυ ὀπισθίου τμήματος γυναικείας κεφαλῆς ἐξ ὀπτῆς γῆς μὲ κόμην ἀπολήγουσαν εἰς λαμπάδιον, ὕψ. $0.055 \mu.$, τεμάχια κατώφλιου φέροντα σκοτίαν καὶ λέσβιον κυμάτων, χαλκῆν περόνην, ἐφηλίδα, αἰχμὴν βέλους, ἀρκετοὺς ἀτρακτοειδεῖς ἦλους, ὄστρακα ἀγγείων μελαμβαφῶν καλῆς ποιότητος, ἄλλα τοῦ τύπου τῆς «δυτικῆς κλιτύος», φαιόχροα καὶ ἐλάχιστα ἐφυαλωμένα βυζαντινά. Ἐπίσης εὐρέθησαν δέκα ἀγνῶθες καὶ δύο χαλκᾶ νομίσματα. Τὸ ἐν φέρει εἰς τὴν Α' ὄψιν ἀνδρικήν πωγωνοφόρον κεφαλὴν (Ζεὺς), εἰς τὴν Β' παράστασιν Ἰπέως καὶ τὴν ἐπιγραφήν: ΦΙΛΙΠΠΟΣ (Φίλιππος II), τὸ δὲ ἕτερον παρὰ τὸν Α. τοῖχον εὐρεθὲν φέρει εἰς τὴν Α' ὄψιν κεφαλὴν Ἀθηνᾶς, εἰς τὴν Β' Πᾶνα ἐγείροντα τρόπαιον (277 - 220 π.Χ.). Ἐν τρίτον νόμισμα, εὐρεθὲν παρὰ τὴν ΒΔ. γωνίαν, φέρει εἰς τὴν Α' ὄψιν κεφαλὴν.

Τὸ ἐπόμενον πρὸς Β. δωμάτιον 1969 ε παρουσιάζει ἰδιομορφίαν τινά: εἰς τὸ ὕψος τοῦ μωσαϊκοῦ δαπέδου, ἀποτελουμένου ἐξ ἐνὸς στρώματος κροκαλοπαγῶν λίθων καὶ ἐξ ἐνὸς δευτέρου ἐκ χαλίκων διαφόρων χρωμάτων, διεπιστώθησαν καμπύλοι λίθοι ἀκτινοειδῶς διατεταγμένοι καὶ σχηματίζοντες τόξον ὀλίγον μεγαλύτερον τοῦ ἡμίσεος τῆς περιφερείας (Πί ν. 330 β). Βέβαιον εἶναι ὅτι οἱ λίθοι οὗτοι ἐλαξεύθησαν ad hoc. Τί νόημα ὁμῶς ἔχει τοῦτο, τὸ εἰς τὸν Ν. καὶ τὸν Β. τοῖχον τοῦ χώρου ἐφαπτόμενον δίκην ἐξέδρας τόξον, δὲν εἶναι δυνατόν πρὸς τὸ παρὸν νὰ λεχθῆ. Μία θόλος ἢ μία ἐξέδρα θὰ καθίστα ἄχρηστον τὸ Α. τμήμα τοῦ δωματίου. Πρόκειται διὰ προγενέστερον οἰκοδόμημα; Καὶ τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν μετὰ βεβαιότητος νὰ λεχθῆ. Ἐντὸς τοῦ χώρου αὐτοῦ εὐρέθησαν ὄστρακα μελαμβαφῆ καὶ μαχαιρίδιον, μήκ. $0.08 \mu.$

Ἐντὸς τοῦ χώρου τοῦ κειμένου μετὰ τῆς Δ. στοᾶς τῆς περιστύλου αὐλῆς καὶ τῶν δωματίων 1969 β, γ1, γ2, δ καὶ ε, ὁ ὅποιος ἦτο κεκαλυμμένος ὑπὸ στρώματος κεράμων, τὸ δὲ δάπεδον αὐτοῦ ἀποτελεῖται ἐκ πεπατημένης γῆς, εὐρέθησαν σιδηροὶ ἦλοι ἀτρακτοειδεῖς καὶ ἀπλοῖ, τεμάχια μολύβδου ἐξ ἐπεσκευασμένων ἀγγείων, δύο νομίσματα χαλκᾶ (1. Α'. Κεφαλὴ, Β'. Ἰπέως, 2. Α'. (;), Β'. Ἰπέως), κονιάματα ἐρυθρά, ἀγνῶθες, τεμάχιον ἀνθεμίου ἠγεμόνος κεράμου, ὄστρακα ἐξ ἀγγείων τοῦ εἶδους τῆς «δυτικῆς κλιτύος», ἄλλα ἐκ μελαμβαφῶν, ἐρυθροβαφῶν καὶ φαιοχρῶν ἀγγείων. Ἐπίσης εὐρέθησαν ὄστρακα

μέ εφυάλωσιν βυζαντινῶν χρόνων. Τὰ ἀναγνωρισθέντα σχήματα τῶν ἀγγείων εἶναι: λεκανίδες, κάνθαροι, ὄξυπύθμενοι ἀμφορεῖς καὶ πινάκια.

Ἐντὸς τοῦ ἀντιστοίχου χώρου εἰς τὴν Β. πλευράν, δηλ. ὀπισθεν τῆς βορείου στοᾶς τῆς περιστύλου αὐλῆς, εὐρέθησαν κάτωθεν καὶ ἐντὸς τοῦ σωροῦ τῶν κεράμων, ὁ ὁποῖος εὐρίσκετο ἐπὶ τοῦ ἐκ πεπατημένης γῆς διαπέδου, ἤλοι σιδηροῖ, αἰχμὴ βέλους, τρία χαλκᾶ νομίσματα (1. Α'. Κεφαλὴ ἡγεμόνος, ἑλληνοιστικῶν χρόνων, Β'. Ἄετός καὶ ὄφις, 2. Α'. Κρανοφόρος κεφαλὴ, Β'. Πᾶν ἐγγείρων τρόπαιον καὶ 3. Α'. Κεφαλὴ ἡγεμόνου σαινιαν, Β'. Στέφανος ἐκ κλάδων ἐλαίας), κονιάματα λευκά, κίτρινα καὶ ἐρυθρά, ἀγνῦθες καὶ ὄστρακα ἀγγείων μελαμβαφῶν, ἐγχαράκτων, τοῦ τύπου τῆς «δυτικῆς κλιτύος», ἀρίστης ποιότητος, καὶ ἄλλων κοινῶν. Τὰ ἀναγνωρισθέντα σχήματα τῶν ἀγγείων εἶναι: κάνθαροι, ἀμφορεῖς καὶ μυροδόχοι.

Τὰ ἐπιπολαίως θεμελιωμένα δωμάτια πρὸς Β. τοῦ προαναφερθέντος χώρου ἐχαρακτηρίσθησαν κατὰ σειρὰν ἐξ Α. - Δ. ὡς 1969 α, 1969 στ καὶ 1969 ζ.

Τὸ μωσαϊκὸν δάπεδον τοῦ 1969 α ἀποτελεῖτο ἐκ μελανῶν χαλίκων, ἐν δὲ διάζωμα κιτρίνου - φαιοῦ χρώματος περιέθεε τοῦτο. Εἰς πῆλινος ἀγωγὸς παροχῆς ὕδατος διέρχεται κάτωθεν αὐτοῦ μὲ κατεύθυνσιν περίπου ἀπὸ Β. πρὸς Ν. Εὐρέθησαν κονιάματα λευκά, κίτρινα καὶ ἐρυθρά, ἀτρακτοειδεῖς ἤλοι, ἐν πῆλινον ὁμοίωμα μικροῦ πτηνοῦ καὶ ὄστρακα ἐρυθροβαφῆ, μελαμβαφῆ καὶ τοῦ εἶδους τῆς «δυτικῆς κλιτύος».

Ἐπὶ τοῦ Δ. τοίχου τοῦ παρακειμένου χώρου 1969 στ ἀνευρέθη ἡ ἀριστερὰ χεῖρ (γυναικεῖον) μαρμαρίνου, μικροτέρου τοῦ φυσικοῦ μεγέθους, ἀγάλματος. Φέρει χειριδωτὸν ἔνδυμα καὶ κρατεῖ δίδυμον ἐπίμηκες ἀντικείμενον, πιθανῶς δᾶδα. Τὰ ἀνευρεθέντα κονιάματα εἶναι χρώματος ἐρυθροῦ καὶ κιτρίνου. Ἐκτὸς τούτων εὐρέθησαν στέλεχος μαχαίρας, ἀγνῦθες, ὄστρακα ἀγγείων μελαμβαφῶν καὶ τοῦ εἶδους τῆς «δυτικῆς κλιτύος», ὡς καὶ βάσις ὄξυπυθμένου ἀμφορέως.

Παρὰ τοὺς τοίχους τοῦ χώρου 1969 ζ εὐρέθησαν κονιάματα λευκά, ἐρυθρά καὶ κίτρινα, τεμάχιον κατωφλίου, ὄστρακα λύχνου, ἀγνῦς καὶ ὄστρακα μελαμβαφῶν ἀγγείων.

Τὸ πέρασ τοῦ ΝΔ. κατευθύνσεως πηλίνου ἀγωγοῦ παροχῆς (ἐξῶτ. διάμ. σωλῆνων 0,21 μ.) ἐνσωματοῦται παρὰ τὸν Δ. ἐξωτερικὸν τοῖχον καὶ εἰς τὸ ὕψος τοῦ δωματίου 1969 δ ἐντὸς παραλληλεπιπέδου λίθου (μῆκ. 0,63 καὶ πλ. 0,21 μ.), ἐντὸς τοῦ ὁποῖου εἶναι λελαξευμένος σωλήν

(Πί ν. 330 α). Ἡ ἐξοδος αὐτοῦ εὐρίσκεται εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ λίθου. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο διατηρεῖται καλῶς ἡ μολυβδοχόησις ἐκ τῆς ἐνώσεως μετὰ τοῦ νῦν μὴ ὑπάρχοντος κατακόρυφου σωλῆνος. Τὸ ὕδωρ, προερχόμενον ἐκ τοῦ ὑψώματος, ἠδύνατο βάσει τῆς ἀρχῆς τῶν συγκοινωνούντων ἀγγείων νὰ ἀνέλθῃ ὑψηλά. Διὰ τὸν καθαρισμόν τοῦ ἐντὸς τοῦ λίθου κεκαμμένου σωλῆνος ὑπάρχει ὀπῆ καθαρισμοῦ εἰς τὸν τελευταῖον πῆλινον ὀριζόντιον σωλῆνα. Ὁ ἀποχετευτικὸς ἀγωγὸς ἀποτελεῖται ἐκ παραλληλεπιπέδων λίθων (πλ. 0,65 μ.), εἰς τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν τῶν ὁποίων ἔχει λαξευθῆ ἡ αὐλαξροῆς (πλ. 0,32 καὶ βάθ. 0,15 μ.). Ὁ ἀγωγὸς ἄρχεται παρὰ τὴν πρὸς τὴν αὐλὴν πλευράν τοῦ στυλοβάτου τῆς δυτικῆς στοᾶς τοῦ περιστυλίου καὶ διέρχεται μὲ κατεύθυνσιν πρὸς Δ. τὸν χῶρον μετὰ τοῦ τετάρτου καὶ πέμπτου ἀπὸ Β. λίθου τοῦ στυλοβάτου, καλυπτόμενος εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ δι' ἐνὸς λίθου. Ἀκολουθῶς προχωρεῖ διὰ τῆς στοᾶς, διὰ τοῦ ἐπομένου πρὸς Δ. χώρου καὶ διὰ τοῦ δωματίου 1969 δ, βαίνων παραλλήλως πρὸς τὸν Β. τοῖχον αὐτοῦ καὶ καμπτόμενος κατὰ τὸ πέρασ αὐτοῦ κατὰ τι πρὸς Ν. Διαπερῶν, τέλος, τὸν ἐξωτερικὸν Δ. τοῖχον περατοῦται. Κατὰ τὸ πέρασ αὐτοῦ εὐρύνονται αἱ πλευραὶ τῶν αὐλάων, ἀποκλίνουσαι ἰσομέτρως ἀπ' ἀλλήλων. Ἡ αὐλαξροῆς καλύπτεται ἐντὸς τοῦ χώρου 1969 δ διὰ λίθων, κατὰ δὲ τὸ λοιπὸν διάστημα ὑπὸ ἀκεραίων κορινθιακῶν στρωτήρων, διαστ. 0,72 × 0,56 μ. περίπου.

Κατὰ τὴν διάλυσιν καὶ τὸν καθαρισμόν τοῦ στρώματος τῶν κεράμων εἰς τὰς στοᾶς τοῦ περιστυλίου εὐρέθησαν: εἰς τὴν ἀνατολικὴν στοᾶν ἡγεμόνες κέραμοι, ἀγνῦθες, ὄστρακα μελαμβαφῶν καὶ ἐρυθροχρῶμων ἀγγείων καὶ σιδηροῖ ἤλοι. Εἰς τὴν βόρειον στοᾶν ὄστρακα ἐκ μελαμβαφῶν καὶ τοῦ εἶδους τῆς «δυτικῆς κλιτύος» ἀγγείων. Εἰς τὴν δυτικὴν στοᾶν χαλκοῦν νόμισμα (Α'. Κεφαλὴ, Β'. Ἰππεὺς) καὶ ἐν σπειροειδῆς κόσμημα τοῦ προϊστορικοῦ πολιτισμοῦ τῆς Βεργίνης. Καὶ εἰς τὴν νοτίαν στοᾶν ἀνθέμιον ἡγεμόνος κέραμου, σιδηρᾶ αἰχμὴ, ἤλοι σιδηροῖ, ὄστρακα ἐκ μελαμβαφῶν καὶ τοῦ τύπου τῆς «δυτικῆς κλιτύος» ἀγγείων, ὡς καὶ ἄλλων φερόντων ἐμπαιστὰ κοσμήματα.

Ἐκτὸς τῆς ὡς ἄνω προγραμματισθείσης ἀνασκαφῆς ἐγένοντο καὶ ὠρισμένοι τομαὶ πρὸς διαλεύκανσιν μερικῶν ἀποριῶν. Κατὰ τὴν τομὴν εἰς τὴν ΝΔ. γωνίαν τοῦ ἀνακτόρου, διεπιστώθη πέλμα πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς θεμελιώσεως. Οὕτω, καθίσταται σαφές, ὅτι ὁ προσαρτώμενος τοῖχος τοῦ νέου συγκροτήματος εἶναι μεταγενέστερος.

Ἐκ μιᾶς τομῆς εἰς τὸ μέσον τῆς περιστύλου αὐλῆς (3.20 × 1.30, βάθ. 0.70 μ.) ἐδείχθη ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἐδῶ δάπεδον. Εὐρέθησαν δσπρακα ἐρυθροῦ χρώματος, ὀλίγα δσπρα, ἀγνὺς καὶ χαλκοῦν ἔλασμα.

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1969, ἡ Ἐφορεία Ἀρχαιοτήτων Βεροίας προέβη εἰς προσεκτικὸν καθαρισμόν τοῦ ἀνακτόρου καὶ ἐκρίζωσιν τῶν φυομένων χόρτων. Εἰς τὴν θόλον καὶ πρὸ τοῦ « βήματος », ὅπου εἶχεν ἀφεθῆ ἀνέπαφον τὸ τελευταῖον στρώμα, οἱ ἐργάται τοῦ καθαρισμοῦ ἀπεκάλυψαν τρία μαρμάρινα τεμάχια, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑπῆρχεν ἡ ἐπιγραφή: *ΗΡΑΚΛΗ ΠΑΤΡΩΙΩΙ*. Εἰδοποιήθη εὐθὺς ἡ προϊσταμένη τῆς Ἐφορείας δ. Αἰκ. Ρωμιοπούλου, ἡ ὁποία ἀντελήφθη ἀμέσως τὴν σημασίαν τοῦ εὐρήματος (ἦτο ἡ πρώτη ἐπιγραφή, ἡ ὁποία ἀνευρίσκετο εἰς τὸ ἀνάκτορον) καὶ διὰ τοῦτο μετέφερε τὰ τεμάχια εἰς τὸ Μουσεῖον Βεροίας. Κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἀνασκαφικῶν ἐργασιῶν τὰ τεμάχια μετεφέρθησαν ἐκ νέου εἰς τὴν ἀποθήκην τῶν ἀνασκαφῶν, διότι ὁ ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Γ. Μπακαλάκης διέγνωσεν ἀμέσως ὅτι ἀποτελοῦν μέρος ἑνὸς « ἀρχιτεκτονικοῦ » συνόλου, τοῦ ὁποίου πολλὰ ἄλλα τεμάχια, ὧν τινα πολὺ μεγαλύτερα, εἶχον συγκεντρωθῆ κατὰ τὰς προηγηθείσας ἀνασκαφικὰς περιόδους. Εἶναι εἰσέτι πρόωρον νὰ ἐξαγάγωμεν συμπεράσματα διὰ τὴν σημασίαν τῆς ἐπιγραφῆς· πρέπει προηγουμένως νὰ μελετηθῆ τὸ μέλος, εἰς ὃ ἀνήκει, καὶ ἡ θέσις τούτου ἐντὸς τῆς θόλου. Κατὰ τὴν ἐφετεινὴν ἀνασκαφὴν τῆς θόλου ἀπεκαλύφθη πρὸς Α. τοῦ λεγομένου βήματος δάπεδον ἐκ κορινθιακῶν στρωτήρων, τινὲς τῶν ὁποίων φέρουν σφράγισμα. Παχὺ στρώμα ἐκ λεπτῶν χαλίκων (0,12 - 0,15 μ.) ἐκάλυπτε τὸ ἔδαφος τῆς θόλου. Ἐπ' αὐτοῦ ὑπῆρχε στρώμα τέφρας. Τὰ εὐρήματα εἶναι: χαλκαῖ ἐφηλίδες, δῆμοι ἐκ χαλκοῦ, αἰχμηὶ δόρατος, χαλκαῖ πόρπαι, χαλκᾶ μέλη ἐπενδύσεως μικρῶν παραστάδων (;), ἦλοι σιδηροῖ, τεμάχια μαρμάρου φέροντα κυμάτια ἢ ταινίας, μελαμβαφῆς πινάκιον μὲ ἐμπαιστὰ κοσμήματα, τεμάχιον πηλίνου ἀνθεμίου καὶ ὀστᾶ.

Ἐκ τῆς ἐκκαθαρίσεως τῆς Α. ὄψεως τοῦ ἀνακτόρου προῆλθον: μεγάρικοι σκύφοι μετὰ παραστάσεων, πινάκια μὲ γράμματα εἰς τὸ μέσον, δσπρακα κορινθιακοῦ ἀγγείου, δσπρακα ἀγγείων ρωμαϊκῶν καὶ βυζαντινῶν χρόνων, δύο χαλκᾶ νομίσματα (1. Α'. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς, Β'. Λέων, ἐπιγραφή *ΒΑΣΙΛΕΩΣ . . . ΧΟΥ*, 2. Α'. Κεφαλὴ παγωνοφόρου Διός, Β'. Ἄετὸς ἐπὶ κερανοῦ καὶ μονογράφημα *Α*). Τέλος, εὐρέθη τμήμα δωρικοῦ

κιονοκράνου. Ἐκ τῆς Δ. ἐπιχώσεως προῆλθον: δύο ἀνθέμια ἐξ ἡγεμόνων κεράμων, μία λεοντοκεφαλὴ - ὑδρορροή, νόμισμα χαλκοῦν βυζαντινῶν χρόνων (Α'. Προτομὴ Χριστοῦ, Β'. Ἐπιγραφή *Ἰησοῦς Χριστὸς Βασιλεὺς Βασιλέων*), ἀγνὺς μὲ σφράγισμα (Ἄρτεμις) καὶ εἰς δακτυλιόλιθος τεθραυσμένος κατὰ τὸ κάτω ἄκρον αὐτοῦ (ὁ λίθος εἶναι λευκόφαιος, ἔχει σχῆμα ἑλλειψοειδές, μήκ. σωξ. 0,027, πλ. 0,02 μ. Ἐπ' αὐτοῦ παρίσταται ἐρμαϊκὴ ἀρχαῖστικὴ στήλη).

Ἐκ περισυλλογῆς ἐντὸς καὶ περὶ τὸν ἀνασκαφικὸν χρόνον προῆλθον: δσπρακον ἐρυθρομόρφου κρατήρος κλασσικῶν χρόνων, φέρον παρᾶστασιν ἀναχωρήσεως πολεμιστοῦ (εὐρέθη πλησίον τοῦ χώρου 1969 α ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Μπακαλάκη) καὶ τμήμα γυναικείας κεφαλῆς ἐκ μαρμάρου φεροῦσης διάδημα (εὐρέθη ὑπὸ τοῦ τελειοφοῖτου φοιτητοῦ Π. Φάκλαρη εἰς τοὺς ἀγροὺς πρὸς Β. τοῦ ἀνακτόρου καὶ παρεδόθη εἰς τὸ Μουσεῖον Βεροίας).

Πολλὰ εἶναι τὰ ἐρωτήματα, τὰ ὁποία ἄφησεν εἰσέτι ἄλυτα ἡ ἐφετεινὴ ἀνασκαφὴ, ἀρκετὰ ὅμως καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὁποία ὀριστικῶς διελευκάνθησαν. Εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὸ δύσλυτον πρόβλημα τῆς ἀποχετεύσεως τῶν ὀμβρίων ὑδάτων ἐκ τῆς περιστύλου αὐλῆς τοῦ ἀνακτόρου, κατέστη δυνατόν εἰς τὸ νέον συγκρότημα νὰ βεβαιωθῆ ὀλόκληρος ὁ ἀποχετευτικὸς ἀγωγός. Ἐκτὸς τούτου ἐπεσημάνθη καὶ ὁ ἀγωγὸς παροχῆς ποσίμου ὕδατος. Μετὰ βεβαιότητος γνωρίζομεν πλέον τὸν ἐξωτερικὸν Δ. τοῖχον τοῦ συγκροτήματος. Διεπιστώθησαν τὸ ἐνισχυτικὸν πέλημα εἰς τὴν ΝΔ. ἐξωτερικὴν γωνίαν, ἡ βαθεῖα ὑποθεμελίωσις καὶ οἱ δι' ἀπλῆς ἢ διπλῆς περιτενεῖας κεκοσμημένοι λίθοι, οἵτινες (παρόμοιοι πρὸς τοὺς τῆς ἐξωτερικῆς πλευρᾶς τοῦ ἀνακτόρου) βεβαιώνουν τὴν ἄποψιν, ὅτι πρόκειται περὶ ἑνὸς ἐξωθεν θεωμένου τοῖχου. Περαιτέρω, δυνάμεθα νὰ καθορίσωμεν τὸ ὕψος τοῦ ἐδάφους (ἢ καὶ τῆς ὁδοῦ ἐνδεχομένως) πρὸς Δ. τοῦ τοῖχου αὐτοῦ, βάσει τῶν σημείων εἰσόδου καὶ ἐξόδου τῶν ἀγωγῶν, ὡς καὶ διὰ τῆς γραμμῆς, ἥτις ὀρίζεται ὑπὸ τῆς τελευταίας σειρᾶς τῶν μετὰ περιτενεῖας λίθων.

Ἡ ἐνότης ὡς πρὸς τὴν κάτωψιν, διαφορὰ ὅμως ὡς πρὸς τὴν ποιότητα ἐργασίας μεταξὺ τοῦ ΝΔ. καὶ ΒΑ. τμήματος τοῦ συγκροτήματος, δύναται ἴσως νὰ ριπῆ φῶς εἰς τὸ πρόβλημα τῆς πορείας τῶν ἐργασιῶν κατὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς οἰκίας ταύτης.

Τέλος, κατέστη σαφῆς ἡ διάρθρωσις καὶ διάθεσις τῶν χώρων ὀλοκλήρου σχεδὸν τοῦ νέου αὐτοῦ συγκροτήματος. Τὴν κεντρικὴν τετράγωνον αὐλὴν περιβάλλει στοά. Ὁ τοῖχος τοῦ Α.

τμήματος αυτής ταυτίζεται με τον εξωτερικόν Δ. τοίχον του ανακτόρου. Όπισθεν τῆς στοῦς ὑπάρχει ἐστεγασμένος χώρος (Πί ν. 331 α - β), ὁ ὁποῖος λείπει ἀπὸ τὴν Α. πλευράν. Κατὰ τὴν Δ. καὶ Β. πλευράν ὑπάρχει εἰσέτι μία σειρά χώρων πέραν τῶν προαναφερθέντων. Οὕτω δημιουργεῖται μία ἀσύμμετρος κατανομή τῶν χώρων, εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν τοῦ ανακτόρου, ὅπου τὰ δωμάτια συγκεντροῦνται ὁμολόγως περὶ τὴν περίστυλον αὐλήν. Φαίνεται ὅτι ἐδῶ ἴσχυσε κάποια ἄλλη ἀρχιτεκτονικὴ ἀρχή: Ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε ἀνασκαφῆς ἔχει κανεῖς τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι τὰ δωμάτια 1969 β, γ1, γ2, δ καὶ ε ἀποτελοῦν τὴν πολυτελεῖ « ἐπίσημον » πτέρυγα τοῦ νέου συγκροτήματος (καλὴ κατασκευὴ τοίχων, ὑπαρξίς κατοφλιῶν, διακόσμησις θυρῶν, μωσαϊκὰ δάπεδα κ.ἄ.). Ὁ φωτισμὸς καὶ ὁ ἀερισμὸς τῶν χώρων αὐτῶν ἀπὸ τὴν αὐλήν εἶναι λόγῳ τῶν μεσολαβουσῶν στοῶν καὶ διαδρόμων, σχεδὸν ἀδύνατος. Πρέπει ἐπομένως αὐτοὶ νὰ ἐδέχοντο τὸ φῶς ἐκ Δ. καὶ πιθανῶς νὰ ἐπαίζαν τὸν ρόλον ἰσογείου προθαλάμου δι' ἓνα δευτερον ὄροφον, ἢ ὑπαρξίς τοῦ ὁποῖου δὲν εἶναι, ὡς ἤδη ἐλέχθη, ἀπίθανος. Οὕτω, θὰ ἠδύνατο νὰ ἐρμηνεύσῃ κανεῖς τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀρχιτεκτονικὴν τάσιν ὡς « ἐξωστρεφεῖ » εἰς ἀντίθεσιν μετὰ τὴν « ἐσωστρεφεῖ » ἐκείνην τοῦ ανακτόρου ὅ,τι ἤρχισε μετὰ τὸν ὑποθετικόν, ἀλλὰ λίαν πιθανόν ἐξώστην τῆς Β. πλευρᾶς τοῦ ανακτόρου, παρουσιάζεται εἰς τὸ νέον συγκρότημα πληρέστερον καὶ μετὰ ἐξελκτικὴν συνέπειαν διαμορφωμένον.

*

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΤΩΝ ΤΥΜΒΩΝ ΒΕΡΓΙΝΗΣ 1969 α ΚΑΙ 1969 β

Ὀλίγα μέτρα πρὸς Β. τῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ Μελικῆς - Βεροίας καὶ τοῦ σημείου συμβολῆς τῆς μετὰ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς τὸ χωρίον Βεργίνα, ἀνεσκάφησαν ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, κατόπιν παρακλήσεως τῆς Ἐφορείας τῆς ἸΔ' Ἀρχαιολογικῆς Περιφέρειας, δύο τύμβοι ἐντὸς τοῦ ἀγροῦ Μπλοῦκα, ἵνα διαπιστωθῇ ἐάν οὗτοι περιεῖχον τάφους καὶ ἀναλόγως ἐπιτραπῆ ἢ ὄχι ἡ καλλιέργεια τοῦ ἐν λόγῳ ἀγροῦ καὶ ἐνδεχομένως ἀποφουχθῇ ὁ κίνδυνος καταστροφῆς ἀρχαίων.

Ὁ εἰς ἐκ τῶν τύμβων (1969 α) περιεῖχε περίπου εἰς τὸ κέντρον αὐτοῦ τάφον, κατασκευασθέντα ἐξ ἀργῶν λίθων, διαστ. 2 × 1.30 μ. Ἐκτὸς τῶν ὁστῶν ἀνευρέθησαν ὄστρακα μελαμβροῦ, ἐρυθρόχρωμα, τοῦ εἶδους τῆς « δυ-

τικῆς κλιτύος », ἅπαντα ἀναγόμενα εἰς τοὺς ἑλληνιστικὸς χρόνους. Ἐπίσης εὐρέθησαν ἤλοι μικροῦ μεγέθους, ὡς καὶ μικρότατα ἐπίχρυσα τεμάχια.

Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ τύμβου 1969 β, κειμένου ὀλίγον βορειότερον τοῦ 1969 α, διεπιστώθησαν τεταραγμένοι ταφαί, τὸσον ἐκ τῶν προϊστορικῶν, ὅσον καὶ ἐκ τῶν μεταγενεστέρων χρόνων. Καλῶς σωζομένη ἦτο μία ταφή ἐντὸς πίθου. Δύο κατὰ τὸ στόμιον προσαρμοζόμενοι μεταξύ τῶν πίθου (πλ. στομίου τοῦ ἐνὸς πίθου 0,98, τοῦ ἄλλου 0,91, μέγ. μήκ. τοῦ ὅλου 1.70 μ.) ἀπετέλουν τὸ περιβλήμα τοῦ τάφου. Ἐντὸς αὐτῶν καὶ ἐφ' ἐνός στρώματος ἐκ πρασινωπῶν κροκαλοπαγῶν λίθων εὐρέθησαν τὰ ὀστά καὶ οἱ ὀδόντες τοῦ νεκροῦ, δύο ὀπισθόμητος πρόχους, μία σχεδὸν ἀκεραία τετράωτος φιάλη, ἓν σιδηροῦν περιβραχιόνιον, δύο χαλκοῖ σφηκωτῆρες καὶ μία λιθινὴ ψηφίς. Ἐπὶ τῶν πίθων ὑπῆρχε σωρὸς λίθων καὶ χῶμα, ἐπ' αὐτοῦ δὲ μία παιδικὴ ταφή ἐντὸς δύο λακωνικῶν κεράμων. Περαιτέρω εὐρέθησαν ἐντὸς τοῦ τύμβου τμήματα πίθου ὅμοια πρὸς τὰ τοῦ προαναφερθέντος, ὄστρακα ἀγγείων καὶ σωροὶ λίθων.

Ὁ τύμβος 1969 β ἐκάλυπτε καὶ τὸν πλησίον τῆς ταφῆς ἐντὸς πίθου ἀποκαλυφθέντα μονοθάλαμον καμαρωτὸν τάφον. Τὸ θυραῖον ἄνοιγμα αὐτοῦ (2.55 × 1.23 μ.) εἶχε κλεισθῆ ὑπὸ ἐπαλλήλως τοποθετημένων δόμων. Ἡ κάτωψις τοῦ εἶναι τετράγωνος (μήκ. πλευρᾶς 3.02 μ.). Τὸ συν. ὕψος τοῦ ἐφθανε τὰ 3.49 μ. (μέχρι τῆς ἀρχῆς τῆς καμάρας 2.05 μ.). Τὸ ἔδαφος ἦτο κεκαλυμμένον ὑπὸ χωμάτων, τὰ ὁποῖα εἶχον καταπέσει ἐκ τῶν τριῶν ἀνοιγμάτων τῶν τυμβωρύχων τῶν γενομένων εἰς τὴν καμαρωτὴν στέγην (τὰ δύο ἐξ αὐτῶν εὐρίσκονται εἰς τὰς ψαλίδας ὑπεράνω τῆς θύρας καὶ τοῦ ἀπέναντι τοίχου, τὸ δὲ τρίτον ἀριστερὰ τοῦ εἰσερχομένου). Οἱ δι' ὑπολεύκου κονιάματος ἐπικεχρισμένοι τοῖχοι εἶναι διηρθρωμένοι μέχρι τοῦ σημείου ὅπου ἄρχεται ἡ καμάρα διὰ καθέτων χαρακτῶν καὶ ὀριζοντίων ἐκτύπων γραμμῶν. Δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου δίδεται ἡ ψευδαίσθησις ἰσοδόμου τοιχοδομίας. Μία ἐρυθρὰ ταινία, ὕψ. 0,15 μ., περιθεῖται τοὺς τοίχους εἰς τὸ κατώτατον ἄκρον τῶν, ἀκολουθεῖ μία σειρά « ὀρθοστατῶν » (διαστ. 0,51 × 0,68 μ.) καὶ τρεῖς ἐπάλληλοι « δόμοι » (διαστ. 0,435 × 0,68 μ.). Εἰς πολλὰ σημεία δύναται κανεῖς νὰ διακρίνῃ εὐκρινῶς διαγωνίους ἐρυθρὰς καὶ κυανᾶς ἐλαφρῶς κυματοειδεῖς γραμμάς, μιμουμένας τὰς ἐγχρώμους φλέβας μαρμάρου. Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ φαίνεται ὅτι ὁ τεχνίτης ἠθέλησε νὰ μιμηθῇ ὀρθομαρμάρωσιν. Κατὰ μήκος

ἀκριβῶς τοῦ ἄνω πέρατος τῆς τελευταίας σειρᾶς « δόμων », ὑπῆρχον καὶ ἐν μέρει σώζονται εἰσέτι εἰς τὴν θέσιν των, ἤλοι κεκαμμένοι κατ' ὀρθὴν γωνίαν ἀνά ἑπτὰ εἰς ἕκαστον τοῖχον, ἐξαιρουμένου ἐκείνου τῆς εἰσόδου. Οἱ ἤλοι οὗτοι ἐχρησίμευον πιθανώτατα διὰ τὴν στήριξιν μιᾶς ταινίας ἢ γιρλάνδας ἢ διὰ τὴν ἀνάρτησιν ἀντικειμένων ἀνηκόντων εἰς τὸν νεκρόν. Ἡ καμὰρα ἐσωτερικῶς, ὡς καὶ ὀλόκληρος ἢ πρόσοψις τοῦ τάφου, εἶναι ἐπικεχρισμένα διὰ τοῦ ἰδίου ὑπολευκοῦ κονιάματος.

Ἐντὸς τοῦ σωροῦ τῶν χωμάτων εἰς τὸ ἐσωτερικόν τοῦ τάφου εὐρέθησαν: χρυσοῦν ἐνώτιον, διαμ. 0,01 μ., ἐκ συνεστραμμένου σύρματος, ἀπολῆγον κατὰ τὸ ἐν ἄκρον αὐτοῦ εἰς κεφαλὴν ζώου, χρυσοῦν ἐνώτιον ἐκ λεπτοῦ σύρματος φέρον καὶ μίαν κυανῆν ψήφον, μέρος χρυσοῦς διπλῆς περόνης, ἀργυρᾶ σπαθίς, σιδηροῦν ἐπίμηκες ἀντικείμενον (μῆκ. 0,055 μ.), σιδηροῖ ἤλοι διαφόρων τύπων καὶ μικρὰ ἐλάσματα ἐκ σιδήρου. Τὰ ἐκ χαλκοῦ ἀντικείμενα εἶναι: τέσσαρες ἐφηλίδες, εἰς σφηκωτήρ, μία βελόνη, εἰς δακτύλιος μετὰ παραστάσεως προτομῆς σωζόμενος κατὰ τὸ ἡμισυ καὶ τέσσαρα νομίσματα

φέροντα ἕκαστον ἀνά μίαν ὀπήν. Ἐκτὸς τούτων περισυνελέγησαν: τεμάχια ξύλου μὲ ὑπολείμματα ρητίνης, τεμάχιον λιθίνου ἀγγείου, διαμ. βάσεως 0,05 μ., εἰδώλιον κριοῦ ἐξ ὀπτῆς γῆς, εἰς κύλινδρος διάτρητος, μῆκ. 0,075 μ., τρία ἀτρακτοειδῆ μυροδοχεῖα, ἐν κυλικόσχημον ἀγγεῖον φέρον διακόσμησιν ἐκ βλαστοσπείρας μετ' ἀνθεμίων, ἕτερον, παρόμοιον ὡς πρὸς τὸ σχῆμα, ἀκόσμητον ὁμοῦ ἀγγεῖον, εἰς ἀμφορεύς, ὕψ. 0,27 μ., μία πρόχους, ὕψ. 0,09 μ., καὶ πολλὰ μελαμβαφῆ ὄστρακα ἐξ ἀγγείων λεπτοῦ τοιχώματος, ὡς καὶ ἐξ ἀγγείων κοινῆς χρήσεως. Τέλος, εὐρέθη καὶ εἰς πῆλιος λύχνος διακοσμημένος δι' ἰωνικοῦ κυματίου καὶ βλαστοσπείρας.

Ἐκ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν ἐνδείξεων καὶ τῶν ἐναπομεινάντων κτερισμάτων κρίνοντες, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ διὰ τὴν αὐστηρότητα εἰς τὰς ἀναλογίας του διακρινόμενος « μακεδονικὸς » τάφος Βεργίνης 1969 β ἀνήκει χρονολογικῶς εἰς τοὺς πρῶτους ἐλληνιστικοὺς χρόνους.

Γ. ΜΠΑΚΑΛΑΚΗΣ - Μ. ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ

*

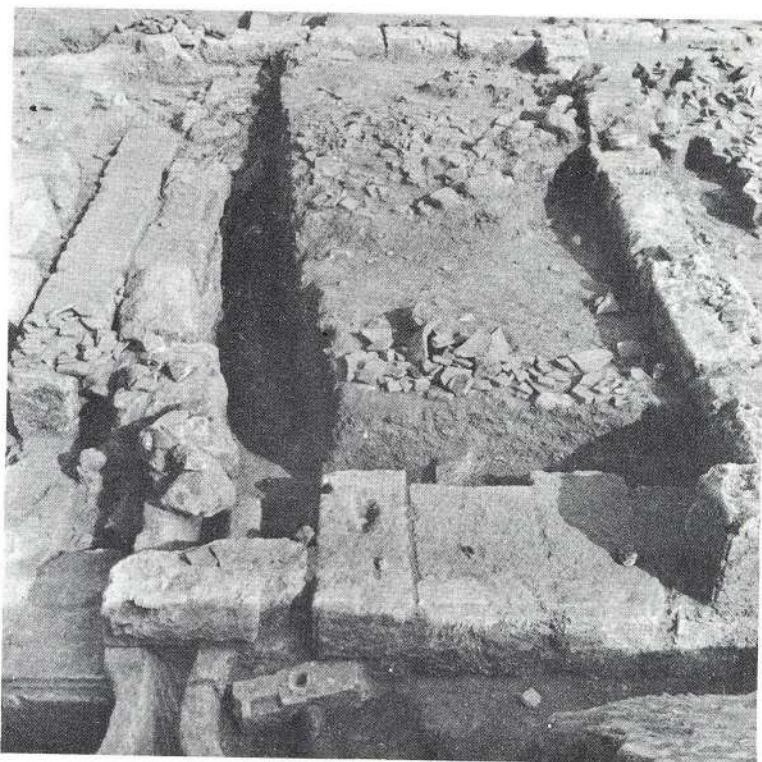
Βεργίνα : Τμήμα της Δ. πλευράς της οικίας 1969 β

Γ. ΜΠΑΚΑΛΑΚΗΣ - Μ. ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ

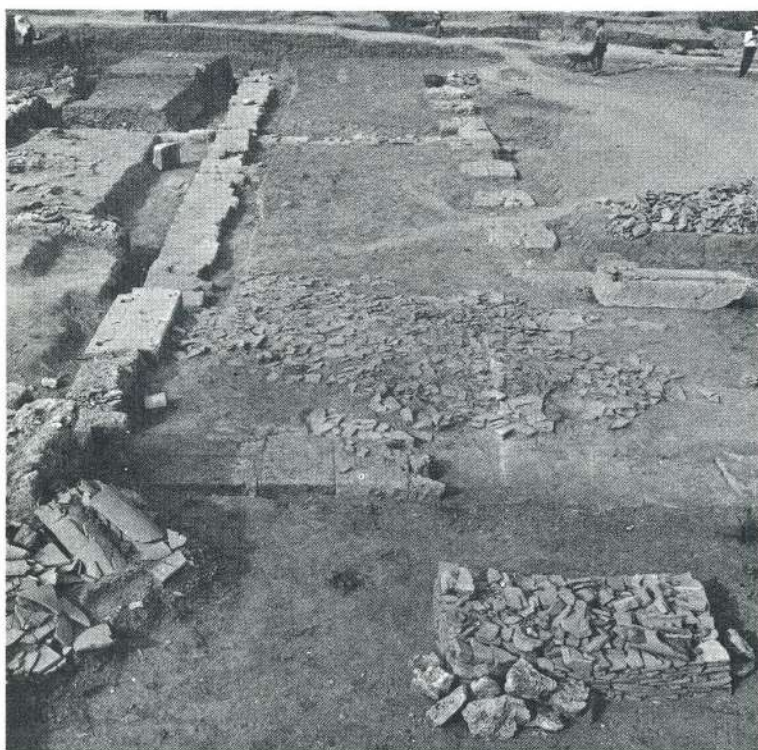
Βεργίνα: α. 'Ο χώρος 1969 γ1, β. 'Ο χώρος 1969 γ2

Βεργίνα : α. Ο χώρος 1969 δ μετά του άγωγού άποχετεύσεως, β. Τμήμα του χώρου 1969 ε

Βεργίνα : α. Οί χώροι ὀπισθεν τῆς Δ. στοῆς τῆς περιστύλου αὐλῆς, β. Ἡ Δ. στοὰ τῆς περιστύλου αὐλῆς